

Høgskolen i Hedmark

Avdeling for lærerutdanning og naturvitenskap

Therese Karina Moen

Bachelor

Minoritetsbarns kultur i barnehagen.

Minority children`s culture in the kindergarten.

BLUS

2016

Samtykker til utlån hos høgskolebiblioteket

JA NEI

Samtykker til tilgjengeliggjøring i digitalt arkiv Brage

JA NEI

Forord

Denne bacheloroppgaven ble skrevet våren 2016 som en del av siste studieår på Høgskolen i Hedmark, avdeling Hamar. Dette har vært en lærerik og spennende prosess og jeg har vært heldig som har fått skrevet om noe som virkelig interesserer meg. Interessen for det flerkulturelle i barnehagen og i samfunnet har vært noe jeg har interessert meg for siden første studieår på barnehagelærer utdanningen.

Jeg vil gjerne takke mine intervjuobjekter som gav av sin tid og kunnskap.

Jeg vil gjerne takke min veileder Shpresa Basha for gode, utfyllende og raske tilbakemeldinger.

Jeg vil også takke min kjæreste Alexander som har vært min støtte og hatt tro på meg hele veien.

Den siste jeg vil takke er min kjære mamma Ann Heidi som har lyttet til mine tanker og refleksjoner.

Jessheim, 5. mai 2016

Therese Karina Moen

Innholdsfortegnelse

Norsk sammendrag	4
Engelsk sammendrag (abstract)	5
1. Innledning	6
1.1 <i>Problemstilling</i>	6
1.2 <i>Avklaring av begreper</i>	7
2. Metode	9
2.1 <i>Hermeneutisk</i>	9
2.2 <i>Valg av metode</i>	9
2.3 <i>Intervju</i>	10
2.4 <i>Presentasjon av intervjuobjekter og utforming</i>	10
3. Teoretisk forankring	12
3.1 <i>Loverket</i>	12
3.2 <i>Ressursorientert tilnærming og problemorientert tilnærming til mangfold.</i>	13
3.3 <i>Habitus</i>	15
3.4 <i>Identitet</i>	16
3.5 <i>Inkluderende fellesskap og anerkjennelse</i>	17
3.6 <i>Barnehagen som en kulturell møteplass</i>	18
3.7 <i>Voksenrollen</i>	19
3.8 <i>Foreldresamarbeid</i>	20
4. Presentasjon av datainnsamling.	21
4.1 <i>Minoritetsbarn i barnehagen.</i>	21
4.2 <i>Foreldresamarbeid.</i>	21
4.3 <i>Barnehagens arbeid med tydeliggjøring av kultur.</i>	22
4.4 <i>Personalets arbeid og syn på etnisk minoritetsbarn.</i>	22
Drøftning og analyse	24
5. Avslutning	30
Litteraturliste	32
6. Vedlegg	34
7. Vedlegg	35

Norsk sammendrag

Tittel: Minoritetsbarns kultur i barnehagen	
Forfatter: Therese Karina Moen	
År : 2016	Sider: 35
Emneord: Habitus, ressursorientert/problemorientert tilnærming til mangfold, inkluderende fellesskap og anerkjennelse.	
Sammendrag: Jeg har sett nærmere på begrepene identitet, habitus, ressursorientert/problemorientert tilnærming til mangfold, inkluderende fellesskap, anerkjennelse, voksenrollen og barnehagen som en kulturell møteplass i teorikapitlet. Jeg har intervjuet tre pedagoger i to forskjellige barnehager i forhold til arbeidet deres med minoritetsbarns kultur i barnehagens aktiviteter og hverdag, samt hva er deres holdninger og syn på minoritetsbarn. Jeg har videre analysert og drøftet mine funn utfra aktuell teori og Bourdieus begrep habitus. Problemstilling: <i>Hvordan arbeider barnehagen for å tydeliggjøre minoritetsbarns kultur i barnehagens aktiviteter og hva er personalets syn på etniske minoritetsbarn?</i>	

Engelsk sammendrag (abstract)

Title: Minority children`s culture in the kindergarten.

Author: Therese Karina Moen

Year: 2016

Pages: 35

Keywords: Habitus, resource-oriented/problem-oriented approach to diversity, inclusive communities and recognition.

Summary: I have taken a closer look to these concepts: identity, habitus, resource-oriented/problem-oriented approach to diversity, recognition, inclusive communities and the kindergarten as a cultural meeting place in the following theory chapter. I have interviewed three kindergarten-teachers in two different kindergartens. I have also looked closer on how the staff work with minority children`s culture in the kindergartens activities and every day life in the kindergarten, and what the staff`s attitude and thoughts towards minority children. I have further analyzed and discussed my findings from the theory chapter and Bourdieu`s term habitus.

Research thesis: *How does the kindergarten work on clarifying minority children`s culture in the kindergarten`s activities, and what is the staffs views on ethnic minority children?*

1. Innledning

Samfunnet vårt forandrer seg hele tiden og dette fører til nye utfordringer i blant annet barnehagene. Befolkningen i landet vårt representerer et stort mangfold når det kommer til språk, identiteter, kulturer, nasjonaliteter og religioner noe som gjør at samfunnet vil bare fortsette å bli enda mer komplekst. Som pedagogisk personale har vi et ansvar å skape rom for flere måter å forstå og leve på, samt være et forbilde. Dette er også hovedgrunnen for at jeg ønsker å skrive om minoritetsbarn i barnehagen, altså hvordan samfunnet stadig forandrer seg og man dermed trenger mer kompetanse på dette. Dette er noe jeg synes er meget interessant og engasjerende. Jeg har valgt innfallsvinkel B til denne bachelor oppgaven, altså datamateriale fra praksisfeltet som empiri.

Min førforståelse av tema var en del knyttet til ressursorientert tilnærming, problemorientert tilnærming, samt noe kjennskap til begrepene assimilering, integrering og segregering. Disse tre begrepene sier noe om hvordan minoritetsbefolkningen i samfunnet lever i vårt samfunn. Assimilering vil si at minoritetsbefolkningen frivillig eller ufrivillig tilpasser seg majoritetsbefolkning, og de oppgir helt sine kulturelle særtrekk. Integrering vil si at de tilpasser seg majoritetsbefolkning, men de beholder likevel sine kulturelle særtrekk og tar vare på sin etniske identitet. Dette gjør de samtidig som de tar til seg og tilpasser seg den nye kulturen. Segregering er det motsatte av assimilering, altså vil det si at de frivillig eller ufrivillig trekker seg vekk fra majoritetsbefolkningen og beholder bare sine særtrekk uten noen form for innflytelse fra samfunnet i (Larsen & Slåtten, 2010).

1.1 Problemstilling

Denne problemstillingen har blitt endret noe underveis, men den endelige problemstillingen ble slik med bakgrunn i teoretiske perspektiver og hva jeg vil undersøke ved intervju av personale i to barnehager. I min tidligere problemstilling hadde jeg også med begrepene religion og livssyn, men jeg valgte å fjerne disse begrepene da jeg ville konsentrere meg om minoritetsbarns kultur i barnehagens aktiviteter og personalets holdninger til minoritetsbarn. Da ble den endelige todelte problemstillingen slik:

Hvordan arbeider barnehagen for å tydeliggjøre minoritetsbarns kultur i barnehagens aktiviteter og hva er personalets syn på etniske minoritetsbarn?

1.2 Avklaring av begreper

Under vil det komme noen begrepsavklaringer som kommer frem i teksten underveis. Dette er for å tydeliggjøre og avklare de ulike sentrale begrepene så det ikke blir noen misforståelser underveis

- Mangfold
- Minoritet/majoritet
- Etnisitet
- Kultur
- Identitet

Mangfold: Arnesen (2012) sier at mangfold handler om de uendeligheter av forskjeller som eksisterer mellom mennesker og at hvert menneske er unikt, og at det som er det allmenne hos menneskeheten er ikke annet enn de forskjellige måtene å være menneske på. Arnesen sier videre at mangfold viser ikke bare hvilke ulike måter det er å være menneske på, men også hvordan ulikhetene er samfunnsskapt og at kulturelle, historiske og sosiale prosesser også har en sammenheng (Arnesen, 2012).

Minoritet/majoritet: Dette er to begreper som sier noe om antall og beskriver en posisjon i samfunnet i forhold til omfang. Minoritet kommer fra ordet *minor* som brukes om noe som er mindre og det er i et avhengighetsforhold av noe som er større. Majoritet blir da motsatt i dette tilfellet og er den andre parten av dette begrepsparet og er dermed størst i omfang og dominans. Majoritet kommer fra ordet *major* som brukes om det som er større, mer betydning av eller dominerende i forhold til noe. Disse begrepene brukes ofte for å omtale og definere mennesker i et flerkulturelt samfunn (Gjervan, Andersen & Bleka 2012).

Etnisitet: Etnisitet er ikke bare bestemt av subjektets historie, geografi og religion, men også personen eller subjektets opplevelse av hvilken gruppe han eller hun tilhører. Dette avgjør også etnisk tilhørighet. Dette har da mye med hvordan man oppfatter seg selv, men man kan også identifisere seg med mer enn en etniske gruppe. Etniske minoriteter inkluderer barn av innvandrere som er født og oppvokst i Norge, og andre som har bakgrunn fra andre land (Gjervan, Andersen & Bleka, 2012).

Kultur: Det er mange som sier hva kultur innebærer, men jeg ønsker å ta utgangspunkt i hva Larsen & Slåtten sier om begrepet. Kultur innebærer de virkelighetsoppfatninger, verdier, normer, skikker og tradisjoner som er mer eller mindre felles innenfor et samfunn. Dette er tillært og som gjør at vi kan samhandle og kommunisere. Kultur kan vedlikeholdes og stadig være i endring da det er gjennom sosialisering og kontakt med ulike grupper mennesker dette endres og vedlikeholdes (Larsen & Slåtten, 2010).

Identitet: Identitet kommer fra latin og betyr ”det samme”. Det refererer til sider ved en person, gruppe eller kultur som antas å være uforanderlig over tid. Identitet har med tilhørighet og personlighet å gjøre. Identitet sier noe om hvem jeg er, hvem jeg identifiserer meg med og hvem sier andre at jeg er (Dahl, 2013).

2. Metode

Jeg vil i dette kapitlet fremlegge og belyse de metodiske overveielser jeg gjør i forhold til bacheloroppgavens vitenskapsteoretiske perspektiv og valg av empirimetode. Valg av metode vil hjelpe oss med å finne ut hvordan vi bør gå til verks for å fremskaffe eller etterprøve kunnskap (Dalland, 2012). Jeg vil nå presentere mitt valg av metode og hvorfor, og så kommer en presentasjon av intervjuobjekter og intervjuet.

2.1 Hermeneutisk

Jeg har valgt en hermeneutisk fenomenologisk tilgang til mitt arbeid og det kommer jeg litt nærmere inn på nå. Begrepet *hermeneutikk* betyr fortolkningslære som vil si at vi tolker/forstår en tekst med bakgrunn i vår kunnskap, erfaringer, forestillinger og vår forståelse som gjør at dette skaper mening for oss som lesere (Bergsland & Jæger, 2014). *Fenomenologi* kommer av det greske ordet *fainomai* som betyr ”å fremtre/komme til syne”. Man kan si at en hermeneutisk fenomenologisk tilgang til mitt arbeid ved å finne teori og mine erfaringer fra tidligere gjør at jeg dermed tolker teori utfra mine erfaringer, forestillinger, og min forståelse av teori og undersøkelser. Dahl (2013) skriver også om begrepet hermeneutikk, og han sier at dette begrepet var opprinnelig læren om fortolkning av tekster. Dette har i de senere tider blitt utvidet til å omfatte forståelse innenfor de humanistiske vitenskapene og hvordan gå frem for å få en forståelse. Vi forstår noe gjennom en fortolkning av ulike fenomener, tekster eller prosesser, men også vår sinnsstemning og mentale tilstand bidrar til vår tolking (Dahl, 2013). Dette vil ha betydning for mitt valg av teori og hva jeg vil forsøke å finne ut av i intervju, samt at dette vil ha innvirkning på min drøfting. Kanskje en annen hadde forstått teorien og resultat av funn annerledes enn meg eller sett noe som mer relevant enn meg fordi han/hun ville hatt en annen forståelse.

2.2 Valg av metode

Å velge metode blir ifølge Dalland (2012) å finne en riktig vei mot målet, og disse veiene kan være intervju, observasjon og spørreskjema. Jeg har valgt å bruke kvalitativ metode som vil si å fange opp mening og opplevelse som ikke lar seg tallfeste eller måle (Dalland, 2012). Den andre metoden man kan benytte seg av er kvantitativ metode som vil si at man tar sikte på å fange opp og målbare og tallfaste data. Kvalitative og kvantitative metoder bidrar begge

to på hver sin måte til en bedre forståelse av det samfunnet vi lever i, og hvordan enkeltmennesker, grupper og institusjoner handler og samhandler (Dalland, 2012). I en kvalitativ metode er det stor grad av fleksibilitet der det ofte brukes åpne spørsmål som gir rom for tolkning av de funnene som blir gjort. Jeg har valgt denne metoden da jeg skal undersøke noe som skal gi mening i forhold til teori, samt at det er stor grad av fleksibilitet her.

2.3 Intervju

I besvarelse av problemstillingen har jeg valgt kvalitativt intervju. Det første jeg vil undersøke er først del av problemstillingen:

Hvordan arbeider barnehagen for å tydeliggjøre minoritetsbarns kultur i barnehagens aktiviteter?

Da problemstilling er todelt så del to som jeg vil undersøke ved intervju er: **Hva er personalets syn på etnisk minoritetsbarn?**

Jeg har da valgt å bruke kvalitativt intervju da dette gir meg en mulighet for å få ett innblikk i barnehagelærernes forståelse av arbeid med etnisk minoritetsbarn i barnehagen.

Jeg har valgt strukturert intervju som metode og da har jeg utfra teorigrunnlag om temaet mitt og problemstilling lagd spørsmål knyttet til dette. Dalland (2012) sier at når vi spør spørsmål om hvordan noe er i virkeligheten så er det et empirisk spørsmål, og empiri betyr dessuten kunnskap som er bygd på erfaring. Jeg har valgt å intervju tre pedagoger fra to forskjellige barnehager. Dalland (2012) sier at kvalitative intervjuer sikter mot å gå i dybden så da kan ikke antall intervjupersoner være for stort og han anbefaler dermed å starte med et lite antall med to-tre intervjupersoner, og heller øke antallet hvis man trenger mer data. Intervjuene ble utført med en intervjuguide(vedlegg). Jeg valgte tre stykk til intervju med utgangspunkt i hva Dalland sier og det ble nok data fra disse tre.

2.4 Presentasjon av intervjuobjekter og utforming

Som sagt hadde jeg på forhånd utarbeidet spørsmål som jeg gav til de tre pedagogene jeg skulle intervju. Dette gjorde jeg fordi intervjuobjektene ønsket dette på forhånd så de kunne forberede seg og eventuelt ha mulighet til å reflektere over arbeidet de gjør, og da ha mulighet i forkant til å reflektere over hvilke styrker og utfordringer de har i forhold til dette.

Jeg informerte på forhånd intervjuobjektene om tema, problemstilling, grunnlag for valg av tema på bacheloroppgaven, samt at de er sikret anonymitet i oppgaven og intervjuet. Jeg har valgt å kalle barnehagene jeg har intervjuet for barnehage A og barnehage B. Jeg tok lydopptak av intervjuene og opplyste også her at de var sikret anonymitet og at opptaket ville bli slettet etter jeg har analysert og drøftet ferdig. Dalland (2012) anbefaler å få informert samtykke skriftlig og det har jeg dermed gjort(vedlegg). Dalland sier videre at deltaker kan trekke seg til enhver tid selv om samtykke er gitt pga forskningsetiske normer. Dette har jeg også informert intervjuobjekter om (Dalland, 2012).

3. Teoretisk forankring

I de følgende kapitlene gjør jeg rede for de teoretiske rammene som jeg vil se i sammenheng med det empiriske datamateriale som jeg ser nærmere på i min analyse. Jeg har valgt å se nærmere på teoriene til Bourdieu, Gjervan, Andersen & Bleka, Bae, Spernes & Hatlem, Dahl, samt hva lovverket sier. I teoridelen som kommer nå har jeg delt opp i underkapitler med emner som er relevante og viktige i forhold til å jobbe med å tydeliggjøre minoritetsbarns kultur i barnehagens hverdag og aktiviteter.

De temaene jeg har valgt å ta for meg er:

- * ressursorientert/problemorientert tilnærming til mangfold
- * habitus
- * identitet
- * inkluderende fellesskap og anerkjennelse
- * barnehagen som en kulturell møteplass
- * voksenrollen
- * foreldresamarbeid

Dette er temaer jeg har valgt da det er temaer som kommer igjen i fagtekster jeg har lest og i forhold til min tolkning av det jeg har studert som er relevant for arbeid med minoritetsbarn i barnehagen. Det er flere temaer som jeg ser som aktuelle for min problemstilling slik som medvirkning, etikk, omsorg, danning, lek og læring, men omfanget blir for stort hvis jeg skal gå nærmere inn på disse begrepene også.

Jeg har valgt å gå noe nærmere inn i Bourdieu (1930-2002) sin teori om habitus. Jeg har valgt Bourdieu sin teori fordi det han definerer som *habitus* har stor betydning for hvordan vi møter barn og foreldre i barnehagen, hva vi og dem har med i bagasjen vår, samt hvordan personalet, foreldre og barns syn kan komme til uttrykk.

3.1 Lovverket

Hva sier Norges lover og regler om arbeidet med minoritetsbarn i barnehagen? Dette kommer jeg kort inn på nå.

Barnehageloven (2005) som er øverst styrende for lover, regler og retningslinjer som barnehagen må følge, og som har grunnlag i FNs barnekonvensjon (1989) sier dette om barnehagens arbeid i møte med barna og barnehagen som oppholdsplass:

Barnehagen skal møte barna med tillit og respekt, og anerkjenne barndommens egenverdi. Den skal bidra til trivsel og glede i lek og læring, og være et utfordrende og trygt sted for fellesskap og vennskap. Barnehagen skal fremme demokrati og likestilling og motarbeide alle former for diskriminering.

(Barnehageloven § 1 Formål, 3. ledd)

I *Rammeplan for barnehagens innhold og oppgaver (2011)* står det dette om at barnehagen skal ha et inkluderende fellesskap med plass til det enkelte barnet:

Personalet har ansvar for at alle barn, uansett funksjonsnivå, alder, kjønn og familiebakgrunn får oppleve at de selv og alle i gruppen er betydningsfulle personer for fellesskapet. Barnehagen skal være et miljø hvor ulike individer og ulike kulturelle ytringer møtes i respekt for det som er forskjellig. Å belyse ulikhetene og det som er felles kan gi grunnlag for forståelse og innsikt. Et møte med noe som er forskjellig fra ens eget, gir muligheter for å utvikle en positiv nysgjerrighet overfor menneskers og kulturers likheter og ulikheter. Barnehagens innhold må formidles på en måte som gjør at ulike barn kan ta del på ulike måter, ut fra egne interesser, kompetanser og utviklingsnivå.

(Kunnskapsdepartementet, 2011, s.23).

I stortingsmelding nr 41 2008-2009) om kvalitet står det om minoritetsbarn og at det kulturelle mangfoldet skal ivaretas:

Det er viktig at det kulturelle mangfoldet i barnehagen ivaretas på en måte som gir alle barn gode utviklings- og aktivitetsmuligheter, og at likeverd og inkludering i barnehagen og samfunnet for øvrig fremmes (Stortingsmld nr 41, 2008-2009).

3.2 Ressursorientert tilnærming og problemorientert tilnærming til mangfold.

En ressursorientert tilnærming til mangfold i barnehagen innebærer at språklige, kulturelle og religiøse forskjeller sees på som en berikelse for fellesskapet i barnehagen. Det innebærer også at ulike språk, kultur og religion anerkjennes og synliggjøres i barnehagens innhold, planer og organisering. Videre vil dette innebære at alle barn, foreldre og personale er inkludert i barnehagens flerkulturelle fellesskap og at barnehagen dermed har en flerkulturell pedagogisk forankring. Det gis gode muligheter for likeverdige muligheter for alle barn, også da barn med minoritetsbakgrunn, i forhold til mestring, utvikling og læring. I en barnehage med ressursorientert tilnærming vil mangfold være en naturlig del av hverdagen og barnehagens normale situasjon vil være å se alle barns ulike behov, ønsker og forutsetninger (Gjervan, Andersen & Bleka, 2012).

Problemorientert tilnærming til mangfold er når man ikke tar utgangspunkt i de ulike språklige og kulturelle bakgrunnene i barnehagens pedagogiske arbeid. Det innebærer at språklig, kulturelt og religiøst mangfold underkommuniseres eller ignoreres i barnehagens hverdag, altså en manglende anerkjennelse. Barn, foreldre og personale med majoritets bakgrunn utgjør vi-fellesskapet i barnehagen og målet for barnehagens arbeid er ”norskhet” språklig og kulturelt, altså en monokulturell pedagogiske forankring (Gjervan, Andersen & Bleka, 2012).

Parekh (2000) sier at en problemorientert tilnærming til mangfold knyttes til assimilatoriske praksiser. Dette kan gjelde både språk og kulturelle praksiser. De kulturelle praksiser anses som avvik fra majoritetens normer, og dette fører til at barn og familier blir ført inn i strukturer og verdisystemer som marginaliserer og undertrykker dem ifølge Gorski (2007). Gorski mener at gode intensjoner i pedagogisk arbeid med etniske og språklige minoriteter ikke er nok, og han har satt opp to argumenter, og disse er: endringer av kolonialiseringer pedagogikk forutsetter gjennomgripende forandringer av pedagogers bevissthet og at en pedagogikk som ikke har overordnet premiss en forpliktelse til å arbeid med å etablere og opprettholde en likeverdig og rettferdig verden, kan ses på som et redskap for en pedagogisk kolonialiserende virksomhet som reproducerer ulikverd og urettferdighet (referert i Fajersson, Karlsson, Becher & Otterstad, 2009).

Sitat fra strategiplanen *Likeverdig opplæring i praksis! Strategi for bedre læring og større deltakelse av språklige minoriteter i barnehage, skole og utdanning 2007-2009*(Kunnskapsdepartementet 2007) definerer flerkulturell barnehage slik:

En flerkulturell barnehage og skole kjennetegnes av et personale som ser på det kulturelle og språklige mangfoldet som en normaltilstand, og som anvender dette mangfoldet som en ressurs (Kunnskapsdepartementet, 2007, s. 9).

En flerkulturell barnehage er altså noe som man gjør i praksis og gjennom handling og ikke noe man er. Det vil si at en flerkulturelle barnehage i utvikling, og den er dynamisk (Spernes & Hatlem, 2013).

Spernes og Hatlem har skissert kriterier for en flerkulturelle barnehage:

- Likeverd og mangfold som verdiplattform i barnehagen
- Pedagogisk innhold er tilpasset mangfoldet
- Ansatte med innvandrerbakgrunn er ønsket i barnehagen
- Mangfoldet synliggjøres i barnehagen

-
- Organiseringen av hverdagen er tilpasset mangfoldet
 - Foreldresamarbeidet er tilpasset mangfoldet
 - Barnehagen har et internasjonalt engasjement
- (Spernes & Hatlem, 2013, s. 69)

Dette kan være en pekepinn eller veiledning i jobben mot en flerkulturell barnehage. Hva skal vi legge oss etter og hva som eventuelt mangler.

3.3 Habitus

Jeg valgte å innlede dette kapitlet med dette sitatet av Pierre Bourdieu da det sier mye om begrepet hans habitus som jeg kommer nærmere inn på nå:

(...) principle of construction is one of the constituent elements of our habitus, a mental structure which, having been inculcated into all minds socialized in a particular way, is both individual and collective (Bourdieu, 1998, s. 66).

Pierre Bourdieu (1930- 2002) var en fransk sosiolog som var opptatt av maktrelasjoner i samfunnet og hvordan dette legger føringer for enkeltindividet. Pierre Bourdieu sin teori omhandler begrepene habitus, kulturell kapital, økonomisk kapital og symbolsk kapital. Bourdieu sin teori med begrepet habitus handler om at alle fødes inn i et samfunn med strukturer og at disse strukturene legger føringer for de valgene vi tar i livet. Habitus er vårt levde liv, våre erfaringer, og dette preger og legger føringer for våre tankemåter og kroppsbevegelser. Vår primærsosialisering gir oss en bestemt habitus som videre gir oss grunnleggende disposisjoner for å handle på de måtene vi gjør i ulike sammenhenger. Det vil si at habitus bestemmer hvordan vi ser på verden, hvordan vi tenker og hvordan vi handler. Habitus blir vår sosiale arv, det vi har med i bagasjen vår (Larsen & Slåtten, 2010).

Habitus har altså mye å si på hvordan det kroppslige ved oss preger identiteten vår. Habitus er som tidligere nevnt resultatet av ulike erfaringer kroppen har lagret gjennom oppveksten. Dette kan være synlig i måten et menneske beveger seg på, ulike synlige faktorer som håndbevegelser, ganglag og for eksempel måten man spiser eller snakker på. De trekkene vi ser hos barn i barnehagen kan vi også se igjen i foreldrenes væremåte, og man er sjelden bevisst sin egen habitus. Det at vi sjelden er bevisst vår egen habitus gjør at den kan være vanskelig å forandre, men våre responser fra omgivelsene rundt oss på vår væremåte kan føre til endringer i vår habitus. Habitus omfatter dessuten vår etikk, normer og moral som vi først blir en del av oss gjennom primærsosialiseringen og senere ved sekundærsosialisering (Spernes & Hatlem, 2013).

Pierre Bourdieu bruker begrepet symbolsk kapital i form av habitus fremfor vanedannelse. Dette er fordi habitus har noe til felles med vane, men at det er et mer førbevisst og organisert prinsipp enn en innøvd vane (Jerlang ,1996, referert i Glaser, 2013). Habitus er innlært på et ubevisst plan, i motsetning med vaner som er innlært over tid. Habitus får oss til å fungere intuitivt i sammenheng med andre mennesker og treffe beslutninger. Habitusen vår er lagring av en mengde konkrete erfaringer som vi har gjort ved vår kroppslige handling og at dette igjen danner mønstre og orienterer oss til hvordan vi handler i ulike situasjoner. Det vil si at habitusen vår fungerer som en praktisk viten, og vi handler ikke ut fra rasjonelle valg da, men ut fra vår habitus som styrer oss ubevisst mot å handle på spesielle måter. Det gjør at det kan være vanskelig for oss i ettertid å forklare hvorfor vi gjorde som vi gjorde, altså at vår habitus hjalp oss ubevisst å handle slik (Glaser, 2013).

3.4 Identitet

Da barns identitet blir dannet i samhandling med andre mennesker så er det viktig at personalet har en god holdning til mangfold. Det er viktig i denne forbindelse å forstå hvem de er og hvem de kan være, og nettopp derfor er det viktig at identitetsbekreftelsen barn blir møtt med i barnehagen blir anerkjent (Gjervan, Andersen & Bleka, 2012).

Dahl (2013) skriver om å ha en splittet eller hel personlighet, og at det hevdes at etniske minoritetsbarn lever i ”to kulturer” og dermed har en ”splittet personlighet”. Dette vil si at barn og voksne kan leve med forskjellige forventninger hjemme og utenfor hjemmet. Her i Norge blir gjerne barn tidlig ført inn i en sosialdemokratisk væremåte fra tidlig alder og dette vil blant annet si at forskjeller blir tonet ned, kjønnsroller bagatelliseres, de får tidlig ta egne valg og de oppfordres til å stille spørsmål, samt at personlige valg gjerne blir tillagt stor betydning. Etniske minoritetsbarn kan oppleve en andre situasjon og holdninger hjemme. Det snakkes et annet språk hjemme, andre normer som gjelder, forventninger til kjønnsroller kan være helt annerledes, også kan det være forventninger at de skal være underdanige og dermed adlyde voksne og dermed ikke en ha selvstendighet som ofte er et mål for en typisk norsk barneoppdragelse. Barn som er oppvokst på denne måten er gjerne gode på å svitsje fra en væremåte til en annen uten at det skaper noen konflikter for dem. De lærer å takle to ulike kodesett og spiller rollene sine med dyktighet på hjemmebane og ute i samfunnet (Dahl, 2013).

3.5 Inkluderende fellesskap og anerkjennelse

Arnesen (2012) sier at inkludering er likestilling, likeverd og sosial rettferdighet på tvers av forskjeller basert på kjønn, etnisitet, funksjonsevne, sosial, språk og kulturell bakgrunn. Det er grunnleggende å ha et inkluderende fellesskap der de voksnes kommunikasjon og samspill med barna påvirker barnehagens miljø og at personalet kan åpne opp for en inkluderende praksis. Berit Bae (2011) sier at et anerkjennende samspill mellom barn og voksne er en betingelse i inkluderingsprosesser. Berit Bae sier videre at anerkjennelse handler om å se sammenhenger og hvordan vi påvirker hverandre i gjensidige relasjoner (Bae, 2011).

Anerkjennelse handler da også om å bli lyttet til, bli sett, få respekt og ha tilstedeværende voksne rundt seg. I forhold til barns anerkjennelse er det viktig å se det enkelte barnet for å styrke deres selvbilde. Berit Bae sier videre at en anerkjennende relasjon er basert på likeverd. Anerkjennelse kommer til uttrykk gjennom våre relasjoner med andre og det vises i våre grunnleggende holdninger, slik som likeverd og respekt. Anerkjennelse er et mål og en verdi i seg selv. Det å være i en anerkjennende relasjon må innebære en likeverdig relasjon med en opplevelse av selvtillit, selvstendighet, toleranse og medmenneskelig respekt. Dette vil si at vi må være genuint interessert og forsøke å oppnå en forståelse i møte med andre mennesker ved å være lyttende og interessert (Bae, 1996).

I forhold til en anerkjennende relasjon så må man være klar over det som Berit Bae (1996) kaller de voksnes definisjonsmakt. Dette sier hun at er når voksne er i en mektig posisjon i forhold til barn når det gjelder deres opplevelse av seg selv. Denne makten kommer frem i måten voksne svarer på barns kommunikasjon. Det vil si hvordan voksne svarer og setter ord på barns handlinger og opplevelser, samt hva de voksne reagerer på eller ikke reagerer på. Dette er en maktposisjon der de voksne kan i sin posisjon i møte med barnet fremme barnets selvstendighet, tro på seg selv, respekt for seg selv og andre. Dette kan også bli brukt på en negativ måte der den voksne bruker sin posisjon til å underminerer barns selvrespekt og selvstendighet. Berit Bae sier at i forhold til dette at en anerkjennende relasjon er et ideal å jobbe mot (Bae, 1996).

I forhold til anerkjennelse og ha en anerkjennende relasjon så må vi være klar over hva det vil si å ha en interkulturelle kompetanse i møte med andre mennesker. Det å ha inneha en interkulturelle kompetanse vil si at man har en evne til å kommunisere hensiktsmessig og passende i en gitt situasjon overfor mennesker med andre forutsetninger. Dette krever blant

annet at vi er bevisste vår atferd og hva som er passende atferd i møte med andre mennesker, og at vi innehar adekvat kunnskap og moralske holdninger. Selv om vi innehar alle disse egenskapene er likevel tillit det viktigste i en god kommunikasjon. I en god relasjon er tillitt grunnleggende for alle parter. Har man tillit til hverandre så åpner man seg selv for hverandre og det blir dermed bedre kommunikasjon. Dette er viktig i møte med barn og foreldrene, både for minoritetsfamilier og majoritetsfamilier (Dahl, 2013).

Inkluderende fellesskap vil si at barn med minoritets- og majoritets- bakgrunn er inkludert i et flerkulturelt fellesskap. Det flerkulturelle miljøet oppleves som verdifullt og noe alle barn og voksne opplever som noe positivt. Her oppleves mangfoldet som en berikelse, ressurs og det naturlige. Dette innebærer dessuten til at alle barn får likeverdige muligheter til mestring, utvikling og læring. Dette kommer samfunnet til gode senere da det her er en grobunn for antirasistisk arbeid og forebygging av diskriminering. I et kulturelt mangfold kreves det at det er synlig i barnehage hverdagen ved bruk av fortellinger, eventyr fra ulike land og utstyr som appellerer til gjenkjennelse (Gjervan, Andersen & Bleka, 2012).

Gjervan, Andersen & Bleka (2012) sier at gjenkjennelse kan være viktig i forhold til identitetsdanning og anerkjennelse. For å appellere til gjenkjennelse kan man ha bøker, leker og annet utstyr fra flere land og kulturer lett tilgjengelig i barnehagen. Man kan også lese eventyr fra andre land sammen med barn, se på bilder og lage mat fra en annen kultur. Det at barn opplever gjenkjennelse i barnehagens leker og utstyr kan være viktig for deres selvbilde og identitetsdanning. Alle har behov for bekreftelse på seg selv og oppleve at våre erfaringer og kunnskaper er relevant og verdifulle. Nettopp derfor er det viktig med en synliggjøring av det rike mangfoldet og opplevelsen av gjenkjennelse. Dette kan bli en god og viktig del av hverdagen, men det rike mangfoldet av ulike kulturer må vises og være tilstede i hverdagen og ikke bare under markeringer. Ved å anerkjenne barnet og mangfoldet i barnehagen kan man gi barnet en meningsfølelse og en styrket selvfølelse som er viktig for barnets identitetsdanning. Ved å anerkjenne og ha en ressursorientert tilnærming til mangfold innebærer også at barn som har behov for tospråklig assistent får dette i barnehagen (Gjervan, Andersen & Bleka, 2012).

3.6 Barnehagen som en kulturell møteplass

Barnekulturen, som vil si kultur av, med og for barn, er stadig i endring da barn selv skaper sin kultur. Dette gjør de ved å gjenskape selv og fornye kultur i samspill med hverandre,

voksne og i det kulturmøtet de får i møte med andre mennesker og situasjoner (Kunnskapsdepartementet, 2011).

Dette gjør de blant annet ved å fortolke sine inntrykk for å skape mening ved å leke og gi form til det de er opptatt av i hverdagen. Denne form for kulturskaping og lek fremmer kommunikasjon på tvers av kulturer og dermed må barn få mulighet til å uttrykke seg gjennom ulike ”språk” og kombinere dem i et lekende fellesskap. Dette krever et personale som er tydelige modeller med bevissthet på eget kulturelt og verdimeslig ståsted. Personalet må erkjenne sin rolle som kulturformidlere gjennom sine væremåter og være åpne for å reflektere over sine egne holdninger og handlinger for å ivareta barnehagens oppdragermandat (Kunnskapsdepartementet, 2011).

Å synliggjøre et mangfold av forskjellige kulturer krever en bevisst holdning til materialer, artefakter, mattradisjoner og språkpraksis. Alle barn har gjennom sosialisering i hjemmet og blant slekt og venner ulike erfaringer og ulik kunnskap som de bringer med seg inn i barnehagen (Spernes & Hatlem, 2013).

Qureshi (2009) sier at gjenkjennelse i det fysiske miljøet i barnehagen avhenger av pedagogens bruk av definisjonsmakt. Det vil si at det avhenger av om pedagogen ser det som viktig eller ikke for det pedagogiske innholdet. Pedagogens kompetanse og innsikt i det flerkulturelle pedagogiske perspektivet er også svært relevant her (Qureshi, 2009).

3.7 Voksenrollen

Barnehagepersonalet må være bevisste på hvordan de kommuniserer da mye av holdningene kommer frem gjennom nonverbal kommunikasjon som blick, ansiktsuttrykk, kroppsspråk og gjennom handlinger. Barnehagepersonalet må også være bevisste på at det lett kan dannes stereotype oppfatninger av oss og de andre. Vi må møte alle barn og foreldre med anerkjennelse, likeverdighet og respekt. Dette vil si at pedagogisk personale må se det enkelte barnet og deres behov ut fra deres ståsted. Dette er viktig for at barnet skal føle seg inkludert i fellesskapet (Gjervan, Andersen & Bleka, 2012).

I forhold til hvordan vi snakker til barn og foreldre så har Palludan (2007) sett at relasjon mellom barn og foreldre kan bidra til å produsere og reprodusere ulikhet i barnehagen og samfunnet. Barn som ligner på personalets sosiokulturell bakgrunn får dermed dessverre

større mulighet for deltagelse og medvirkning i barnehage hverdagen. Palludan sier videre at noen barn blir snakket til i en undervisningstone, noe som vil si at personalet legger vekt på å forklare og instruere overfor barnet. De som møtes med denne undervisningstalen er i stor grad barn med etnisk minoritetsbakgrunn. Andre barn, gjerne majoriteten blir møtt med en utveklingsstone fra personalet, altså det vil si at personalet og barnet snakker sammen og de spør, svarer og utveksler tanker og opplevelser (Gjervan, Andersen og Bleka, 2012).

3.8 Foreldresamarbeid

Glaser (2013) bruker begrepet foreldrestøtte som vil si at det innebærer å støtte foreldre slik at de blir mer bevisst på egen oppdragelsespraksis. Hun sier videre at denne støtten skal ha en fenomenologisk tilnærming som innebærer å sette seg inn i familiens livssituasjon og virkelighet. Dette er spesielt viktig i barnehagen der man møter mangfold og forskjellighet i verdier og synspunkter. Foreldrestøtte ivaretar viktige prinsipper om likeverd og gjensidighet. Dette innebærer at begge parter anerkjenner den andres kunnskap og ser den som viktig i samarbeidet for barnets beste. Pedagoger har erfaringer og teorikunnskaper innen yrket og organisasjonssystem, mens foreldrene sine kunnskaper innebærer praksiskunnskap, fortrolighetskunnskap og teorikunnskap utviklet og internalisert innenfor familiesystemet. Det betyr at foreldrestøtte innebærer å møte foreldre med genuin respekt og anerkjennelse av deres eget verdisystem og oppdragelsesnormer. Det innebærer også å ha en åpen og ikke-dømmende holdning (Glaser, 2013).

4. Presentasjon av datainnsamling

Her vil jeg presentere min datainnsamling som jeg har tatt utgangspunkt i de teorier jeg har valgt. Innenfor den teoretiske rammen og ved hjelp av teoretiske begreper analyserer jeg dette med innsamlet empiri. Min analysemodell fokuserer på disse temaene som jeg tok utgangspunkt i under intervjurundene:

*Minoritetsbarn i barnehagen

*Foreldresamarbeid

*Barnehagens arbeid med tydeliggjøring av kultur

*Personalets arbeid og syn på etnisk minoritetsbarn.

I min presentasjon og analyse vil jeg komme inn på hva tre barnehagelærere fra to forskjellige barnehager sier utfra disse temaene. I analyse og drøftingsdelen vil jeg i overensstemmelse med teori og mine spørsmål analysere informantenes holdninger.

4.1 Minoritetsbarn i barnehagen

I den ene barnehagen anslo intervjuobjektet at det var ca 8-10 % av barna i barnehagen som var minoritetsbarn, mens i den andre barnehagen var det opptil 50 % minoritetsbarn. Begge barnehager ser på arbeidet med minoritetsbarn som en berikelse og ser lite utfordringer, men noe språkproblemer ved foreldresamarbeid kunne være utfordrende. Jeg velger å kalle barnehage med 8-10 % for barnehage A, mens barnehage med opptil 50 % minoritetsbarn kaller jeg barnehage B.

4.2 Foreldresamarbeid

Begge barnehager setter foreldresamarbeidet høyt og oppfordrer foreldrene til å bruke morsmål hjemme med barna da dette styrker språkforståelsen og gjør det lettere for dem å lære det norske språket i barnehagen. Barnehagen A sier at dessuten at gjennom erfaring har språkforståelsen som regel gått greit hvis personalet tar seg god tid, er tydelige, bruker kroppsspråk og ved hjelp av konkrete slik som klær, kalender og diverse annet som vil være til hjelp av forståelse av hverandre. Barnehage B sier dette i forhold til foreldresamarbeid:

Trygghet og inkludering for foreldrene er viktig for å få til et godt foreldresamarbeid.

4.3 Barnehagens arbeid med tydeliggjøring av kultur

Det var ingen av barnehagene som hadde ansatt tospråklig assistent eller tolk i barnehagen, men begge barnehager brukte dette ved behov ved foreldresamtale og foreldremøter. Barnehagen B utdypet også videre med å si at det dessverre ikke var nok minoritetsspråklige med barnehagefaglig bakgrunn og utdanning.

Begge barnehager nevner også anerkjennelse som en viktig del av et inkluderende felleskap i arbeid med minoritetsbarn. Barnehagen B er en flerkulturell barnehage og dette synes i deres virksomhetsplan. Det er synlig med det samme man kommer inn i barnehagen; alfabeter fra flere land, flagg tilknyttet navn, verdenskart med bilder av barn, månedsbrev og informasjonsbrev er tydelige med symboler som forklarer godt for dem som forstår lite eller ikke noe norsk. Det er også bøker på flere språk som barn kan låne med hjem å lese med foreldrene. De bruker konkrete ved lesing av eventyr og fortellinger. Denne barnehagen har som et kriteriere at ansatte skal ha en ressursorientert tilnærming til mangfold og dette utdypes de også ved jobbintervjuer. Intervjuobjekt ved barnehage B sier dette om spørsmål om de synliggjør de kulturelle og religiøse forskjellene:

Vi synliggjør ikke forskjellene, men ser at barna i barnehagen legger merke til at alle er forskjellige, både i utseende, væremåte, matvaner og leker. Vi snakker også om hvorfor noen eventuelt ikke spiser svinekjøtt, bruker skaut eller hijab, at noen feirer jul og noen feirer ID. Dette snakker vi om når situasjonen dukker opp i barnehagen.

Barnehage A har flagg hengende på avdelingene, samt et punkt om arbeid med minoritetsbarn i barnehagen. Begge barnehager har internasjonal dag i barnehagen en dag i året.

4.4 Personalets arbeid og syn på etnisk minoritetsbarn

Barnehagen B ville i sin barnehage vil at verdiene anerkjennelse og respekt skal prege samarbeidet med foresatte i barnehagen, men intervjuobjektene fra barnehagen A syntes at man skulle møte foreldre med forståelse og en positiv holdning. Barnehage B tilbyr også alle nye barn og foreldre et hjemmebesøk før oppstart i barnehagen. Barnehage A sier at det ikke skal være noe synlige forskjeller i møte med barn, men at alle skal være en del av fellesskapet. Barnehage A tilføyer også:

Vi er så heldige med så mange norske barn som er gode språkmodeller for minoritetsbarna i barnehagen.

Barnehage B sier at det flerkulturelle er med dem i alt de gjør i løpet av dagen og de har internasjonal dag 1 dag i året og da synliggjøres kulturene. De sier videre at de har bevisstheten gjennom rutinene i hverdagen, påkledning, måltider og samlingsstund, men de arbeider samtidig i mindre grupper, slik som språkgrupper og aldersgrupper. Barnehage B sier at det viktigste arbeidet er gjennom hverdagsrutinene hvis den voksne er bevisst hvordan læring skjer, at de støtter og forstår barnet. Barnehage A og B sier at konsekvensene for å jobbe med barn og foreldre med en annen kultur og bakgrunn er bare positivt og de begge begrunner dette med at barna lærer seg til å ta hensyn til andre mennesker. Barnehage B utdyper enda litt mer og sier at barna får en metaspråklig kompetanse og ser verden større enn barn i hetrogene barnehager. Barnehage B sier også at ved mange ulike kulturer i barnehagen er det viktig med en større bevissthet hos personalet, og at de stadig må evaluere arbeidet og ikke gå i rutinefella.

Drøftning og analyse

Barnehagen er en viktig arena for barn når det kommer til utvikling av deres kulturelle identitet. Samfunnet vårt er preget av språklig, kulturelt og religiøst mangfold som bør sees på som en styrke og berikelse for fellesskapet i barnehagen. Det er i barnehagen mange barn oppholder seg det meste av døgnet og møter mange ulike kulturer. I barns møte med disse kulturene og tradisjonene så legger dette grunnlaget for respektfull samhandling mellom ulike etniske grupper. Dette gir en bevissthet om deres egen kulturarv og ved å ha en delaktighet i andre barn og voksnes kultur så kan dette bidra til å sette seg inn i andre menneskers ståsted.

For å legge til rette og tydeliggjøre minoritetsbarns kultur i barnehagens aktiviteter så må personalet legge til rette for og ha en ressursorientert tilnærming til mangfold. Å legge til rette for minoritetsbarns kultur i barnehagen innebærer blant annet at man har leker, bøker, musikk, bilder og diverse gjenstander som appellerer til gjenkjennelse for barnegruppa i barnehagen. Det innebærer også at alle er en del av et inkluderende fellesskap der alle er likeverdige og blir anerkjent. Å være en del av et inkluderende fellesskap er godt for identiteten, selvfølelsen og gir en tilhørighetsfølelse (Gjervan, Andersen & Bleka, 2012). Personalet i barnehagen bør ha kunnskaper om barnas kultur, opphav og bakgrunn for å tydeliggjøre deres kultur i aktiviteter. Disse kunnskapene kan vi få av foresatte i en tidlig dialog der genuin interesse, anerkjennelse, respekt og trygghet er avgjørende for et foreldresamarbeid. Foresatte trenger å føle seg trygge, respektert, bli sett og lyttet til for å få tillit til personalet. Tillit er avgjørende i møte med alle mennesker, men spesielt i møte med barn og foresatte. Å være oppriktig interessert i hva foreldrene mener om hva som er viktig for dem og deres barn i forhold til kultur kan bidra til at de foresatte føler seg anerkjent og dermed ville bidra med noe fra deres kultur. Kanskje vil de komme til barnehagen å spille folkemusikk fra sin kultur, vise frem klesplagg, spille et instrument, lese eventyr, synge eller andre aktiviteter de forbinder med sin kultur?!

I mine intervjuer så observerte jeg og snakket med pedagogene om leker, klær, bilder, musikk og diverse som appellerte til gjenkjennelse. Barnehage B hadde en del gjenkjennelse i sin barnehage med leker slik som dukker med forskjellige hudfarge og klesdrakt, puslespill med diverse tema som de fleste barn kjenner seg igjen i, utkleddingsutstyr som alle barn kjente seg igjen i, bilder og flagg som representert det store mangfoldet, samt bøker på flere

språk som barna kunne låne med hjem. Barnehage A derimot hadde lite av dette, men de hadde flagg og verdenskart hengende rundt på avdelingen. Jeg har tidligere vært inne på hvor viktig det er med gjenkjennelse for barns identitet og anerkjennelse, men det er også viktig for å føle en tilhørighet (Gjervan, Andersen & Bleka, 2012). Kan det være at barnehage A har mye mindre kunnskaper om arbeid med minoritetsbarns kultur i barnehagen enn barnehage B?! En annen mulig forklaring kan være økonomiske ressurser til materielle som appellerer til gjenkjennelse. Barnehage B har som tidligere nevnt 50 % minoritetsbarn så det kreves at personalet har en ressursorientert tilnærming og at mangfoldet skal synliggjøres i leker og diverse utstyr for hele fellesskapet. Barnehage B har 8-10 % minoritetsbarn og dermed ikke samme krav og forventninger fra foreldre med samme type synliggjøring. Men hvis det er slik så vises dette også i de voksnes definisjonsmakt, altså ser barnehagen det som viktig eller ikke viktig å ha kjøpe inn av leker og utstyr som appellerer til gjenkjennelse i forhold til det pedagogiske innholdet i barnehagen. Den voksnes definisjonsmakt kan komme til syne med fravær av leker og utstyr som appellerer til barnefellesskapets gjenkjennelse. Dette kan påvirke barnets oppfattelse av seg selv og barnets identitetsbekreftelse, samt en følelse av tilhørighet (Gjervan, Andersen & Bleka, 2012). Barnehage A har noe kunnskaper om hvordan jobbe med det flerkulturelle i barnehagen, men som Spernes & Hatlem (2013) sier om flerkulturelle barnehager at i slike barnehager så innebærer det hva de gjør, ikke hva de er og at dette er gjennom handlinger og det er dynamisk. Kan det tenkes at det er slik med barnehage A, altså at de har lagt vekt på det i virksomhetsplanen, og har noe kunnskaper om arbeidet, men at det vises lite eller ingenting i hva de gjør av handlinger.

Foreldresamarbeid er også viktig i arbeid med minoritetsbarn i barnehagen da pedagogene vet hva man skal legge vekt på i barnehagehverdagens aktiviteter med tanke på barnets kultur og bakgrunn. Det er viktig at personalet vet noe om barnets bakgrunn og har et godt samarbeid med foreldrene fra start av med tanke på å tydeliggjøre deres kultur i barnehagen. Har man for eksempel flyktningbarn i barnegruppa er det ikke sikkert at barn og foreldre vil ha en påminnelse hver dag fra hva de har flyktet fra og synes kanskje det er vondt å se flagg fra sin bakgrunn. Derfor er det viktig med tidlig foreldresamarbeid med åpen dialog der man avklarer forventninger man har til hverandre. Det er jo ikke sikkert alle foresatte ønsker at barnehagen skal tydeliggjøre deres kultur. Det er personalet sin jobb da å være i forkant å vite hva man som personale skal ta med eller ikke ta med fra barnets kultur og bakgrunn inn i barnehagen. Informasjon om barnet fra foreldrene er grunnleggende for å jobbe med å

tydeliggjøre deres kultur i barnehagen. Det er foreldrene som kjenner sine barn best og ved et godt samarbeid med foreldrene så kan personalet gjøre det beste for det enkelte barnet (Glaser, 2013). Barnehage B er opptatt av at det skal være et samarbeid preget av trygghet og tillit fra foreldrene. Dahl (2013) sier at hvis man har tillit til hverandre så åpner man seg lettere opp og kommunikasjonen blir bedre, men det krever også at man har noe interkulturell kompetanse for å få denne tilliten. Man må jobbe for å få denne tilliten og har man denne tilliten er det lettere å samarbeid med foreldrene om hva de ønsker av barnehagen og hvorfor.

Bourdieu sier at habitus er vårt levde liv og erfaringer, samt at dette preger oss i tankemåtene og kroppsbevegelsene våre, og at dette kan være noe ubevisst da vi sjelden er bevisste vår egen habitus. Ser man dette utfra mine funn så er det et sitat fra resultatet kapitlet 4.4 jeg vil komme nærmere på:

Vi er så heldige med så mange norske barn som er gode språkmodeller for minoritetsbarna i barnehagen.

Det er fint at man ser de ”norske” barna som en ressurs i arbeidet med språk og at de er gode språkmodeller, men denne lille kommentaren høres også ut som man omtaler de ”norske” barna og minoritetsbarna som vi og dem. Dette var jeg inne på i forhold til å ha en ressursorientert tilnærming og problemorientert tilnærming til mangfold (Gjervan, Andersen & Bleka, 2012) , og dette bærer litt preg av en problemorientert tilnærming til mangfold. Man kan ha mange tanker om at det ikke skal være slik i vår barnehage, men likevel kan det være våre ubevisste holdninger som her kan komme til syne. De har uttrykt i barnehage A at de ikke ser noen særlig utfordringer i arbeidet med minoritetsbarn og at det ikke skal være noe synlige forskjeller i møte med barn. Med min forståelse av Bourdieu`s begrep *habitus* tolker jeg det slik fra denne pedagogens sitat at pedagogens tankemåter og holdninger er kanskje likevel litt problemorienterte, men at dette er ubevisste hos denne pedagogen. Med dette mener jeg at pedagogen gjerne vil ha en ressursorientert tilnærming til mangfold, men at ubevisste holdninger kommer til syne da det blir omtalt som de norske og minoritetsbarna, altså vi og de andre. Kanskje pedagogen ikke har nok kunnskaper i arbeid med minoritetsbarn?!

Mangel på kunnskap kan også være årsak at man ikke har noen markeringer av minoritetsbarnas høytider i barnehagen eller kan det tenkes at årsaken til dette er at det flerkulturelle er i diverse planer, men vises ikke i barnehagens handlinger og gjøremål. En

annen mulig forklaring på dette kan være personalets ubevisste holdninger eller personalets habitus. I møte med minoritetsforeldre så man være bevisst kroppsspråk da man kan uttrykke ubevisste holdninger som ikke er anerkjennende eller ikke innebærer en følelse av likeverd eller trygghet for foreldre. Møter man som foreldre slike holdninger som bærer preg av et problemorientert tilnærming til mangfold kan det være vanskelig å få til et godt samarbeid og få tillit fra foreldrene. I møter med foreldre for å forhindre dette må vi ha kunnskaper og kompetanse om interkulturell kompetanse, altså evne til å kommunisere hensiktsmessig og passende i en gitt situasjon overfor mennesker med andre forutsetninger (Dahl, 2013).

Anerkjennelse er viktig å møte alle mennesker med og da spesielt barn i barnehagen. De har krav på at personalet lytter, ser, respekter og er interessert i deres meninger og handlinger (Bae, 2011). Jeg synes også at man viser en form for anerkjennelse ved å snakke om og eventuelt markere barnas høytider/markering også i barnehagen når det for eksempel er ID feiring hjemme. Dette gjøres dessverre ikke i de barnehagene jeg har intervjuet, men barnehage B sa

Vi synliggjør ikke forskjellene, men ser at barna i barnehagen legger merke til at alle er forskjellige, både i utseende, væremåte, matvaner og leker. Vi snakker også om hvorfor noen eventuelt ikke spiser svinekjøtt, bruker skaut eller hijab, at noen feirer jul og noen feirer ID. Dette snakker vi om når situasjonen dukker opp i barnehagen.

Denne tankegangen, leker og utstyr som appellerer til gjenkjennelse, samt at det flerkulturelle er med dem i alt de gjør og synet på foreldresamarbeidet viser preg av at de har en ressursorientert tilnærming. De har det implementert i barnehagens planer, organisering og innhold. Det er synlig i barnehagens aktiviteter og hverdag. Det flerkulturelle er for dem en berikelse og normaltilstand. De nevnte også viktigheten av at personalet hadde en større bevissthet med tanke på de ulike kulturene og dermed må de stadig evaluere arbeidet og ikke gå i rutinefella. Dette viser at de stadig jobber med å bli bedre i arbeidet med tydeliggjøring av mangfold og dermed er ressursorienterte i forhold til mangfold. Alt dette viser preg av en ressursorientert tilnærming, slik som Gjervan, Andersen & Bleka (2012) sier at en ressursorientert tilnærming til mangfold kan innebære.

På den andre siden så er det synd at høytidene ikke markeres mer med tanke på at man markerer jul, pinse og påske i barnehagen. Er det ikke like viktig at vi markerer også minoritetsbarns høytider så alle barn blir inkludert i aktiviteter og i fellesskapet? Det er viktig at minoritetsbarna er stolt av sin bakgrunn og hjemmekultur. Barnehagen bør da

markere eller i hvert fall snakke om eventuelle høytider som barn i barnefellesskapet feirer. Her er foreldresamarbeid igjen viktig og personalet i barnehagen må være i forkant å vite om denne familien ønsker at deres markering og tro skal snakkes om og markeres på noe vis i barnehagen.

Et inkluderende fellesskap innebærer at alle barn er inkludert og har likeverdig muligheter, og at mangfold i barnehagen er en synlig, naturlig del av fellesskapet (Gjervan, Andersen & Bleka, 2012). Det vil altså si at i et inkluderende fellesskap er det rom for og en naturlig del av fellesskap med synliggjøring og markeringer av eventuelle høytider. Voksnes definisjonsmakt kan komme til uttrykk her ved at de voksne har makt til å bestemme hvilke høytider vi skal snakke om og markere i barnehagens aktiviteter (Bae, 1996). Det er viktig at man i barnehagen bekrefter barnets identitet på en god og anerkjennende måte, men man kan undre seg på om man bekrefter barnets identitet ved å la være å markere hele barnegruppens ulike tro og syn? Barns identitet blir bekreftet av personalets holdninger og måter å gjøre eller ikke gjøre ting på. Kan personalets holdninger være til hinder for en god identitetsbekreftelse hos barn ved at personalet ikke tydeliggjør og markerer barnets kultur og tro fra hjemmet i forhold til høytider som barnet feirer hjemme? Hva slags holdninger viser vi ved at vi markerer og synliggjør påske, pinse og jul i barnehagen, men ikke ID?!

Barnehagepersonale er viktige rollemodeller i barns liv og de ser hvordan vi kommuniserer verbalt og kroppslig med andre barn og voksne. Våre holdninger kommer også til uttrykk gjennom verbal og kroppslig kommunikasjon. Barnehagepersonalet har en viktig plass i barn og foreldres liv, og det er dermed viktig at de blir møtt med et anerkjennende personale i et trygt og inkluderende miljø. Holdninger kommer også til uttrykk ved at personalet ikke anerkjenner og synliggjør de ulike kulturene og høytidene i barnegruppen. Tidligere nevnt i teoridelen så har jeg situert fra *Rammeplan for barnehagens innhold og oppgaver* at å belyse ulikheten og forskjellene kan gi et felles grunnlag for forståelse og innsikt, samt har personalet ansvar for at alle barn får oppleve at de selv og alle i gruppen er betydningsfulle personer i fellesskapet (Kunnskapsdepartementet, 2011). Å markere en høytid eller snakke høytider som et eller flere barn i barnegruppen feirer i hjemmet kan bidra til at de blir stolt av egen bakgrunn og at de føler seg som betydningsfulle i fellesskapet.

Noe av det jeg ønsket å finne ut var det forskningen til Palludan viste, nemlig at mange minoritetsbarn ble snakket til i en undervisningstone. Dette fikk jeg dessverre ikke undersøkt nærmere, men hadde jeg hatt tid og anledning ville jeg gjerne undersøkt dette også. Det er

likevel relevant og viktig å være klar over hvordan vi snakker til barn og om barn i barnegruppen, både minoritetsbarn og majoritetsbarn. Dette har mye å si på hva slags identitetsbekreftelse og hvordan vi anerkjenner barna. Jeg har tidligere vært inne på Berit Bae (1996) sitt begrep om definisjonsmakt og at dette er de voksnes makt er i en mektigere posisjon i forhold til barnets opplevelse av seg selv. Denne makten kan komme frem hvis de voksne snakker til enkelte barn med undervisningstone. I forhold til dette og Dahl`s teori om hel og splittet personlighet er det viktig å se på hvordan vi møter barns identitetsbekreftelse i barnehagen. Barnehagepersonale må anerkjenne barns identitet og forskjeller da det er nettopp anerkjennelse fra omgivelsene som er nødvendig for å styrke deres selvbilde, samt at dette gir en stolthet, trygghet- og tilhørighetsfølelse for barn. Det er viktig at pedagogisk personale reflekterer over hva slags voksenrolle personalet har ovenfor barn og foreldre, hvordan snakker vi til eller med dem.

5. Avslutning

Jeg har i denne oppgaven hatt som formål å belyse:

Hvordan arbeider barnehagen for å tydeliggjøre minoritetsbarns kultur i barnehagens aktiviteter og hva er personalets syn på etniske minoritetsbarn?

Ut fra hva jeg har funnet av teori og ved intervju så er det fem begreper som er viktige for å tydeliggjøre minoritetsbarns kultur i barnehagens hverdag og aktiviteter. Det er anerkjennelse, et tidlig og godt foreldresamarbeid, et inkluderende fellesskap og en bevisst tydelig voksenrolle. Ved å ha kompetanse på dette kan man være bevisst og ha en ressursorientert tilnærming, samt at man da kan tydeliggjøre de forskjellige kulturene man møter i barnehagen. Det innebærer også at man som barnehagepersonale må søke etter ny kompetanse hele tiden, ha kunnskaper om barnet, barnets bakgrunn og kultur, ha en genuin interesse i møte med barnet og barnets foreldre. De voksnes definisjonsmakt har mye å si på hvordan man tydeliggjør eller ikke tydeliggjør de ulike kulturene man møter i barnehagen, og man ser også personalets holdninger i forhold til dette. Habitus er med oss i alt vi gjør og er med å ta mange av våre valg i hverdagen, og vår ubevisste holdninger og handlinger kan komme til syne ved å ikke tydeliggjøre de ulike kulturene eller hvordan vi møter mennesker med en annen bakgrunn, syn og tankemåte enn oss.

Barnehage B gjør et godt arbeid med å tydeliggjøre et inkluderende fellesskap der de har implementert det som står i virksomhetsplan. Dette gjør de blant med forsøk på en tidlig åpen dialog med foreldrene ved tilbud om hjemmebesøk, barnehagens vegger og rom viser preg av et flerkulturelt mangfold med flagg fra barn og foreldres bakgrunn/opprinnelse, bøker på flere språk, alfabet fra flere land, leker som viser et flerkulturelt mangfold og appellerer til gjenkjennelse for hele barnegruppen.

Ut fra valgt teori og min funn har jeg kommet frem til at barnehage B har implementert minoritetsbarns kultur i barnehagen og at det her har blitt en del av normaltilstanden og naturlig del av hverdagen. Dette er en barnehage som gjør, er handlingsorienterte, respekterer, anerkjenner og ser på barnegruppen og foreldrenes unike kulturforskjeller som en berikelse. Barnehage A har mange gode tanker, men de gjør dessverre lite for å tydeliggjøre minoritetsbarns kultur i barnehagens aktiviteter. De sier de er opptatt av dette, men de gjør ikke noe for å tydeliggjøre de ulike kulturene i barnehagen. Kan det være at de

har en noe monokulturell pedagogisk praksis, altså problemorientert tilnærming til mangfold? Dette undrer jeg meg over da de sier at de ønsker å være ressursorienterte i arbeid med minoritetsbarn, men de gjør lite i det daglige arbeidet for å inkludere og tydeliggjøre de ulike kulturene i barnehagen, de synliggjør det ”typiske” norske i barnehagen, samt at jeg synes jeg ser en vi og dem holdning i forhold til de sier minoritetsbarn og de norske barna som tidligere nevnt i sitat.

Det er barnehagepersonalet som har et ansvar for at barnehagen skal fremstå som en ressursorientert barnehage. Dette innebærer at vi må reflektere over hvilke verdier og holdninger vi har ovenfor andre mennesker med en annen bakgrunn enn oss selv. De holdningene vi har til andre mennesker har vi fått gjennom erfaringer, familie, vårt sosiale nettverk, media og storsamfunnet. Dette påvirker oss i stor grad og har dermed stor betydning for hvilke relasjoner vi har til hverandre, barn, foreldre og andre voksne i barnehagen. Våre holdninger kommer til syne i våre verbale uttrykk, non-verbale uttrykk, og disse holdningene kan være ubevisste.

Litteraturliste

Arnesen, A.-L. (red). (2012). *Inkludering: Perspektiver i barnehagefaglige praksiser*. Oslo: Universitetsforl.

Bae, B. (1996). *Det interessante i det alminnelige: en artikkelsamling*. Oslo : Pedagogisk forum.

Bae, B. (2011). *Et møte med Berit Bae. Et meningsfylt yrkesliv i kampen for anerkjennelse av barnehagen*. Lokalisert på https://www.utdanningsforbundet.no/upload/Tidsskrifter/Forstesteg/FS_nr_3-11/1/FS_3_2011_s_16-19.pdf

Barnehageloven, LOV-2005-06-17-64 (2013). Lokalisert på <https://lovdata.no/dokument/NL/lov/2005-06-17-64>

Bergsland,, M.D. & Jæger, H. (2014). *Bacheloroppgaven i barnehagelærerutdanningen*. Oslo: Cappelen Damm Akademisk forlag.

Bourdieu, P. (1998). *Practical Reason*. Cambridge: Polity Press.

Dahl, Ø. (2013). *Møter mellom mennesker. Innføring i interkulturell kommunikasjon*. Oslo: Gyldendal Akademiske forlag.

Dalland, O. (2012). *Metode og oppgaveskriving*. Oslo: Gyldendal Akademisk forlag.

Fajersson, K.E., Karlsson, E., Becher, A.A. & Otterstad, A.M. (2009). *Grip sjansene! Profesjonskompetanse, barn og kulturelt mangfold*. Oslo: Cappelen Damm Akademisk.

Gjervan, M., Andersen, C.E & Bleka, M. (2012). *Se mangfold!: Perspektiver på flerkulturelt arbeid i barnehagen* (2.utg.). Oslo: Cappelen Damm Akademisk.

Glaser, V. (2013). *Foreldresamarbeid. Barnehagen i et mangfoldig samfunn*. Oslo: Universitetsforlaget.

Kunnskapsdepartementet. (2011). *Rammeplan for barnehagens innhold og oppgaver*. (Rev. utg.). Oslo: Departementet.

Kunnskapsdepartementet. (2008-2009). *Kvalitet i barnehagen*. (Meld. St. 41, 2008-2009).

Lokalisert på <https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/stmeld-nr-41-2008-2009-/id563868/>

Larsen, A.K & Slåtten, M.V (2010). *En bok om oppvekst. Samfunnsfag for førskolelærere (3.utg.)*. Oslo: Fagbokforlaget.

Spernes, K. & Hatlem, M. (2013). *Den flerkulturelle barnehagen i bevegelse. Teoretiske og praktiske perspektiver*. Oslo: Gyldendal Akademisk forlag.

Qureshi, A. (2009). Hvordan inkludere barn med minoritetsbakgrunn i barnehagen? I Fajersson, K.E., Karlsson, E., Becher, A.A. & Otterstad, A.M. (Red.) *Grip sjansene! Profesjonskompetanse, barn og kulturelt mangfold* (s. 125- 142). Oslo: Cappelen Damm Akademisk.

Østberg, S. (2003). *Muslim i Norge: religion og hverdagsliv blant unge norsk-pakistanere*. Oslo: Universitetsforlaget.

6. Vedlegg

Informasjon i forhold til intervju.

Min problemstilling i bacheloroppgaven er :

Hvordan arbeider barnehagen for å tydeliggjøre minoritetsbarns kultur i barnehagens aktiviteter og hva er personalets syn på etniske minoritetsbarn?

Jeg ønsker å intervju dem i forhold til dette tema og har laget noe spørsmål som du vil få noen dager på forhånd. Dere er sikret anonymitet i forbindelse med denne oppgaven. Dette gjelder deg som privatperson og fagperson, samt barnehagen er sikret anonymitet.

Jeg har dessuten taushetsplikt om det jeg får høre om i intervjuet.

Dette er ikke bindende så du kan trekke deg fra å bli intervjuet når som helst.

Jeg ønsker å ta lydopptak av intervjuet og dette vil bli slettet etter bruk.

Sted/Dato:

Sted/Dato:

Intervjuer

Intervjuobjekt

Vedlegg 2

- Hvor mange minoritetsbarn er det i barnehagen?
- Har dere språklig assistent/tolk i barnehagen?
- Tilrettelegger barnehagen for utvikling og læring på morsmål og andre språk i barnehagen?
- Har man markeringer eller aktiviteter i forbindelse med de ulike kulturelle og religiøse forskjellene man møte i denne barnehagen(slik som for eksempel ID)?
- Hvilke type tilnærming tror du personalet i barnehagen har til det språklige, kulturelle og religiøse mangfoldet?
- Blir det flerspråklige perspektivet implementert i barnehagens innhold, planer og arbeidsmåter?
- Hvilke konsekvenser tror du at det får for barnehagens innhold, planer og organisering at det i barnehagen består av foreldre og barn med ulik kulturell og religiøs bakgrunn?
- Samarbeider barnehagen med foreldrene når det gjelder barns språkutvikling? Hvordan?
- Hvilke verdier vil barnehagen at skal prege samarbeidet med foreldrene?
- Ser dere noen utfordringer i arbeidet med å inkludere minoritetsbarn ulike språk, kultur og religion i barnehagehverdagen? I så fall hvilke?

